

Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás

Újabb gyorsjelentés kutatásokról

A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás című, Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program keretében elindult (EFOP-1.3.1.-15-2016-00001 kódszámú) projekt célja a társadalmi aktivitás növelése, a közösségfejlesztés folyamatába bevont településeken a közösségi szerepvállalás, valamint a települések önkormányzatai, kulturális intézményei és lakosai közötti kapcsolatok erősítése, ezzel együtt pedig az együttműködés kultúrájának magasabb szintre emelése. Célként jelentkezett továbbá a folyamatos szakmai-módszertani támogatás biztosítása a települések és azok kulturális intézményei és civil szervezetei számára annak érdekében, hogy a társadalmi kohézió erősödjön és a közösségfejlesztési folyamatok megvalósuljanak.¹

A fenti célok és folyamatok nyomon követése és vizsgálata érdekében több országos kutatás is lezajlott, amelyekben vizsgáltuk a közművelődési,

muzeális és könyvtári szakma helyzetét, az elmúlt években végbement változásokat, a jövőbeni trendeket és a kulturális intézményrendszerre ható, azokban megjelenő társadalmi változásokat. Fontos szempontként jelentkezett a projektben kidolgozott egységes módszertan alkalmazási folyamatának követése, valamint a projektben alkalmazott kulturális közösségfejlesztő mentorok munkájának monitoringozása, annak ellenére, hogy ezt nem tekintettük hagyományos kutatói feladatnak. Annak érdekében, hogy a kutatások eredményei minél szélesebb körben hozzáférhetőek legyenek, a kutatási jelentésekből kiadványok is készülnek.² Ezek hamarosan a szakmai nyilvánosság elé kerülnek majd.

A Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt során összesen tehát egy monitoring vizsgálatra és hat kutatás megszervezésére és lebonyolítására került sor. Ezek közül egy konzorciumi feladat- és hatáskörben lett teljesítve (magyarországi múzeumok, könyvtárak és köz-

művelődési intézmények reprezentatív felmérése), hat további kutatás pedig a közbeszerzés szigorú jogszabályi keretei között megbízott külsős kutatók feladatává vált. A kutatások önálló konzorciumi megszervezése és végrehajtása, irányítása, felügyelete és ellenőrzése a Cselekvő közösségek projekt három konzorciumi partnérének (Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ, Országos Széchényi Könyvtár – Könyvtári Intézet és NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.) – azok szakmai vezetőinek, kutató-fejlesztő munkatársainak – közös feladatellátásában valósult meg. A kutató-fejlesztő tevékenységek elsődleges címzettje, fő felelőse és a közbeszerzési folyamatok lebonyolítója az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. Az operatív szervezési, koordinációs feladatokat a Művelődési Intézet Cselekvő Közösségek kutató-fejlesztő csoportja látta/látja el.

A kutató-fejlesztő tevékenységek a következők voltak:

1 forrás: <https://cselekvokozossegek.hu/rolunk/a-projektrol/> Letöltés: 2019.04.25. 12:35.

2 Ez alól kivételt jelent a Kulturális közösségfejlesztő mentorhálózat működésének monitoringja elnevezésű vizsgálat, amelyről nem jelenik meg kiadvány.

- Magyarországi múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények reprezentatív felmérése
- Kulturális közösségfejlesztő mentorhálózat működésének monitoringja
- Kulturális közösség-szervezés gyakorlata (hatásmérés, hatásvizsgálat) kontrollcsoport-vizsgálattal
- Kulturális intézmények társadalmiasítása kontrollcsoport-vizsgálattal
- Kutatási jelentés kvalitatív kutatás eredményeiről
- Lakossági megkérdezés
- Delfi jövő- és trendkutatás.

A kutatások ismertetése

A következőkben a fent említett kutatásokat mutatjuk be röviden.

Kulturális intézményrendszer reprezentatív felmérése

A kutatás célja a hazai kulturális intézmények (közművelődési, könyvtári és muzeális intézmények) tevékenységének, jelenlegi állapotának mérése volt. A kutatás a kulturális intézmények tevékenységi rendszerének vizsgálatára összpontosított, főként az egyes intézmények társadalomban betöltött szerepére, az intézmények társadalomra gyakorolt hatására, társadalmi hasznosságára fókuszálva. Előbbiek alatt elsősorban az intézmény közösségiségét, működésének társadalmiasíthatóságát, a település közösségi, társadalmi hálójába való beágyazottságának mértékét értjük.

A kutatás adatfelvétele a 2017. év harmadik negyedében valósult meg (2017. június–szeptember), egy kutató-

si alkalommal, 1316 kulturális intézmény megkérdezésével. 2018-ban egyrészt az adatok szakterületek szerinti elemzésére, az eredmények hazai és nemzetközi szakmai konferenciákon való nyilvános bemutatására, továbbá a kutatási eredményeket összegző, magyar nyelvű kötet kéziratának összeállítására került sor. A vizsgálat a 2015-ös Kulturális Statisztika adatszolgáltatói közül mintavételi eljárás alapján kiválasztott intézmények (kérdezőbiztos által lekérdezett) válaszai alapján, a fő projektcélok és feladatok mentén mutat be kutatási adatokat. A felmérés eredményeit összegző kiadvány nyomdai megjelenése 2019. tavaszán várható.

A mentorhálózat működésének monitoringja

A kutatási feladat célja – a mentori minőségbiztosítás részeként – a 80 fő kulturális közösségfejlesztő mentor tevékenységének, az egységes módszertan alkalmazásának folyamatkövetése, a hálózat működésének értékelése volt, településenként átlagosan 4 szereplő megkérdezésével. A kutatási feladat lehetővé tette a 80 mentor tevékenységének mérését, a Cselekvő közösségek mentorhálózati tevékenység minőségének ellenőrzését, valamint az érintettek, partnerek elégedettségének monitorozását.

A közbeszerzési résztvékenység nyertese az Eruditio Oktatási Zrt. volt, a kutatás két adatfelvételi alkalomból állt. A kutatás első adatfelvétele és az adatok elemzése 2017. szeptember–december között zajlott, összesen 237 személy vett részt az adatszolgáltatásban. A kutatás második alkalma 2018. szeptember 1. és december 31. között valósult meg, ennek során a mentorok tevékenységének, a mentorháló-

zat működésének értékelése valósult meg szintén egy online kérdőív segítségével. A kutatás 2. alkalma során a válaszadók összesen 316-an voltak. Az adatfelvételt követően az adatok tisztítására, majd a kutatási jelentések (egy jelentés a második alkalomra vonatkoztatva és egy összegző jelentés), illetve a településsoros adatbázisok összeállítására került sor.

Kulturális közösség-szervezés gyakorlata (hatásmérés, hatásvizsgálat) kontrollcsoport-vizsgálattal

A kutatás célja a kulturális közösség-szervezési folyamat hatásának mérése volt, a kulturális (közművelődési, könyvtári és muzeális) intézményekben. Ez a kutatás ráépült a korábban már említett országos reprezentatív kutatásra, amely a kulturális intézményrendszer tevékenységét vizsgálta 2017. június–szeptember között. A kutatás lényegében a projekt indulásának időszakában mutatkozó, kiinduló állapotot mérte a kulturális intézményrendszerben, és többek között az intézmények társadalmi hasznosságának vizsgálata és elemzése állt a középpontjában. A 2019. január 1. és március 31. között megvalósult kutatás a Cselekvő közösségek projekt tevékenységeinek hatását vizsgálta a kulturális intézményekben.

A közbeszerzési résztvékenység nyertese a PSYMA Hungary Kft. lett, a kutatás összesen egy alkalomból állt. 2018 decemberében a kutatás előkészítésére, ütemezésének, módszertani segédanyagának, kutatási tervének, online kérdőívének és a mintájának összeállítására került sor. A kutatásba bevont intézményeket online, a három konzorcium képviselője által aláírt

felkérő levélben kerestük meg, és kértük fel az online kérdőív kitöltésére,³ melyre 6 hét állt rendelkezésre, majd a kapott adatok feldolgozása és elemzése következett. A kutatás a kutatási jelentés megírásával és leadásával zárult 2019. március 31-én.

Kulturális intézmények társadalmiasítása (hatásmérés, hatásvizsgálat) kontrollcsoport-vizsgálattal

A kutatási feladat célja minimum 54 kulturális intézmény felmérése – amelyek a projekt folyamán alkalmazták intézményükben a társadalmiasítási (intézmények közösségi szemléletű működése) módszertant – két alkalommal (előmérés, utómérés), valamint előmérés egyszeri lefolytatása a szintén 54 intézményi mintájú kontrollcsoportnál. A vizsgálat egyrészt dokumentumelemzésre, másrészt intézményvezetői interjúra tagolódtott. Az intézményvezetői interjúkra a társadalmiasítási módszertant alkalmazó 54 intézmény esetében került sor az utómérés alkalmával. Az intézmények mérésére így 2 alkalommal került sor.

A közbeszerzési résztevékenység nyertese az Eruditio Oktatási Zrt. lett. A kutatás első alkalma 2017 októberében indult és 2018 februárjáig tartott. A kutatásba bevonni kívánt intézmények listáját a konzorciumi partnerek állították össze. Az első adatfelvétel során 54 vizsgálati és 54 kontroll intézmény alapidokumentumainak elemzésére került sor a társadalmiasítás témakörében (összesen 36 közművelődési, 36 könyvtári és 36 muzeális intézmény), a kutatás első

alkalmáról kutatási jelentés készült. A kutatás második alkalma 2019 első negyedévében (2019. január 1–március 31.) került lebonyolításra a dokumentumelemzés megismétlésével, illetve vezetői interjúk készítésével. A második alkalom során kizárólag a bevont (54) intézmények kerültek lekérdezésre. 2018-ban a második alkalom alapidokumentumainak, módosított módszertani segédanyagának, interjúvázlatainak, módosított dokumentumelemzésének előkészítésére, valamint az 54 darab intézmény online, a három konzorcium képviselője által aláírt felkérő levélben történő megszólítására került sor. 2019. március 31-én zárult a második alkalom vizsgálata. Az eredmények feldolgozása, valamint a kutatási jelentés véglegesítése, kötetbe szerkesztése folyamatban van.

Kutatási jelentés a kvalitatív kutatás eredményeiről

A kulturális közösségfejlesztő mentorok, kérdezőbiztosok a közösségfejlesztői folyamatban érintett települések véleményformálóival (polgármesterek, kulturális intézményvezetők, helyi véleményvezetők, önkormányzat, polgármesteri hivatal tisztviselői) strukturált interjú módszerével felmérést végeztek. Mintanagyságuk átlagosan 7 fő (min. 5 fő, max. 9 fő) volt, 360 településen. A kérdezőbiztosok a strukturált interjúkat online felületen rögzítették, majd előre megadott szempontrendszer alapján településenként jelentéseket készítettek. Így készült összesen 360 települési jelentés azzal a céllal, hogy a későbbiekben a mentorok ezeket a jelentéseket a fejlesztő folyamat

során hasznosítani tudják. Ezekből az online rögzített strukturált interjúkból, illetve a kérdezőbiztosok jelentéseiből 3 alkalommal készült egy-egy összesítő kutatási jelentés.

Ebben a kutatásban a közbeszerzési résztevékenység nyertese a Kutatópont Piac- és Véleménykutató Kft. lett. A felmérés első alkalma 2018. január – június hónapok között valósult meg a TOP pályázatokban 2018. március 31-ig érintett, azok közül mintavételi eljárás során kiválasztott 360 darab település véleményformálóinak strukturált interjúban történő lekérdezésével, majd az interjúk tapasztalatai alapján összegzett települési jelentések megírásával. Az adatfelvételt és a települési jelentéseket az első alkalom során a Cselekvő közösségek projekt kulturális közösségfejlesztő mentorai végezték. A kutatás eredményeit a kutató jelentésében összegezte, az elkészült 360 települési jelentés és a 2.480 darab interjú alapján. A második alkalom során (2018 október – december) az interjúvázlalt, a települési jelentés és a minta aktualizálását követően, a kutatás adatfelvételét jellemzően külsős, az NMI és az OSZK-KI által foglalkoztatott félállású, határozott munkaszerződésű kérdezőbiztosok kezdték meg, a lekérdezés december közepéig tartott, összesen 2 160 fő válaszában rögzítésével. A második alkalom a kutatási jelentés összeállításával és átadásával zárult 2018. december 31-én. A harmadik alkalomra 2019. március és április hónapokban került sor. A kérdezőbiztosokat (72 kérdezőbiztos) ebben az esetben az SZNM-MOKK foglalkoztatta, a lekérdezés problémamentesen zajlott 2019. március 31. határidővel. Jelenleg az adatok feldolgozása és elemzése, valamint a kutatási jelentés összeállítása zajlik.

³ A mintában szereplő 1.316 kulturális intézmény megegyezik az országos reprezentatív vizsgálatban megkérdezett intézményekével. A megkeresett intézményekből 708 töltötte ki a kérdőívet. Ezt az eredményt tekintettel az online kutatások során tapasztalt alacsony részvételi hajlandóságra jónak értékeltük.

Lakossági megkérdezés

A kutatás célja, hogy a CSK projektben érintett 360 településen a település lakosságának arányában a 18 éven felüli lakoságból 15 000 fős minta lekérdezésre kerüljön, mind a folyamat elején, mind a folyamat végén. A kutatási feladat a projekt során elinduló folyamat lakossági oldalát érintő hatásainak mérésére irányult, melynek célja a folyamat során elinduló változás prezentálása a résztvevők, tehát a lakosság, a településvezetők, a véleményformálók, a döntéshozók irányába.

A közbeszerzési résztevékenység nyertese a GfK Hungária Piackutató Kft volt. A kutatás összesen két adatfelvételi alkalomból áll. A vizsgálat első alkalma 2018. január 1. és augusztus 31. között valósult meg, a TOP pályázatokban 2018. március 31-ig érintett 430 település 18 év feletti lakosságának önkéntes kérdőívben történő megkérdezésével. Az első adatfelvétel során összesen 15 000 darab kérdőív készült el, a Szolgáltató kutatási jelentés keretében összegezte a vizsgálat eredményeit. A kutatás második alkalma 2019. január és április között valósult meg az adatfelvétel megismétlésével (430

település, 15 000 kérdőív). 2018-ban a második alkalom alapdokumentumainak (módosított kutatási terv, módosított interjú és eseménynaptár-sablon) előkészítésére, valamint az érintett 430 település polgármestereinek levélben történő tájékoztatására került sor. 2019. januárjában kezdődött a 15 000 kérdőív kiosztása a kulturális közösségfejlesztő mentorok részére, akik a kérdőívek lekérdezését végezték. A kérdőívek által nyert adatok feldolgozása és elemzése a GfK Kft., mint kutató feladata, ennek határideje 2019. április 30.

Delfi jövő- és trendkutatás

A Delfi jövő- és trendkutatás célja a kulturális közösségfejlesztés, a közművelődés, a múzeum és a könyvtár területeihez kapcsolódóan a jövőbeli várható szakmai trendek kutatása. Mindez egyrészt hazai és európai szinten a statisztikai tendenciák felvázolásával, másrészt döntéshozói és szakértői interjúkkal, harmadrészt jövőkutatási eredmények adaptálásával valósult meg.

A közbeszerzési résztevékenység nyertese a Kodolányi János Főisko-

la volt, a kutatás egy alkalommal, de a delfi módszer sajátosságai alapján több körben került lebonyolításra. A vizsgálat 2017 októbere és 2018 júniusa között valósult meg. A felmérés során összesen 66 magyar és 33 nemzetközi résztvevő három körös lekérdezés keretében nyilatkozott a három kulturális szakterület jövőbeli trendjeihez kapcsolódó vélekedéseiről. A kutatás eredményeit a kutató magyar és angol nyelvű jelentésekben összegezte. A magyar nyelvű nyomtatott/offline kiadvány 2019 márciusában készült el, az angol nyelvű online kiadvány 2019. tavaszán jelenik meg a tervek szerint.

Tervezett és megjelent kiadványok: Magyarországi múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények reprezentatív felmérése (megjelenés folyamatban), Kulturális közösség-szervezés gyakorlata (megjelenés folyamatban), Kulturális intézmények társadalmiasítása (megjelenés folyamatban), A TOP 5.3.1-16 és 6.9.2. felhívások nyertes projektjeinek eredményeit, hatásait mérő mid-term kutatási jelentés és expost jelentés (megjelenés folyamatban), Delfi jövő- és trendkutatás (megjelent), A kutatásokat összegző záró tanulmány (megjelenés folyamatban).

SÓLYOM BARBARA – Az ELTE BTK Szociológia Intézetében végzett szociológusként (2002), doktori fokozatát a Budapesti Corvinus Egyetemen szerezte (2015). Kvalitatív kutatóként korábban a BME Információs Társadalom- és Trendkutató Központjában dolgozott, majd az Infonia Alapítványnál. Különböző piackutató cégek kutatói munkatársa volt, illetve saját kutatócége révén önállósította magát. 2015-2017 között az Óbudai Egyetem Egyetemi Kutató és Innovációs Központjában működő Digitális Kultúra és Humán Technológiai Tudásközpont tudományos munkatársaként dolgozott. Az ELTE és a BCE korábbi óraadója. 2018 óta az NMI Művelődési Intézet Nkft. „Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás” projekt kutató-fejlesztő munkatársa. Angol és magyar nyelvű cikkei, tanulmányai olvashatók etnikumok közötti kapcsolatokról (pl. KOMÉ, Jel-Kép, Tabula, Kultúra és Közösség, MTA Kisebbségkutató Intézet), illetve különböző empirikus kutatásokról (pl. Információs Társadalom, Új Pedagógiai Szemle).

DR. PONYI LÁSZLÓ – Kutató-fejlesztő munkatárs közművelődési területen a Cselekvő közösségek projektben. Történelem, népművelés, filozófia, igazgatás-szervező szakokon szerzett diplomát. Mintegy két évtizede tanít a felsőoktatásban. Közművelődési szakértő, a Közművelődési Akkreditációs Bizottság tagja, az Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskolájának doktora. Kutatási és érdeklődési területe: kultúra és közigazgatás, kisebbség és közművelődés, roma közösségi házak, mozgókép-kultúra. A Nagycsaládok Egri Egyesületének elnöke, a Heves Megyei Népművelők Egyesületének tagja.